

instruction from an English as a Lingua Franca Perspective: Exploring the Higher Education Context, pp. 46–63. Abingdon: Routledge.

11. Language policy for Goteborg University. (2006). URL: https://www.gu.se/digitalAssets/1340/1340549_language-policy.pdf

12. Lasocińska, K., Witerska, K., Zbonikowski, A. (2016). *Coaching skills of adult education professionals*. Czasopismo naukowe / Academy of Humanities & Economics in Łódź. P.57-73

13. Nordlund, M., Stehlik, T., Strandh, M. (2013). *Investment in Second-Chance Education for adults and income development in Sweden*. Journal of Education and Work, Volume 26 (5).

14. Radović Firat, A., Tica, L., Palurović, L. (2014). *Application of Berlitz method in teaching technical English*. Teaching and informatics in education. 5th International Conference, Faculty of Technical Sciences Čačak, 30-31th.May. URL: <http://www.ftn.kg.ac.rs/konferencije/tio2014/PDF/312%20Radovic%20Firat%20i%20dr.pdf>

15. Villegas Martínez, J. (2018). Teaching speaking in the English classroom: Teacher practices in Swedish upper secondary schools. Bachelor Degree Project, Stockholm University.

16. Winsa, B. (1999). *Language Planning in Sweden*. Journal of Multilingual and Multicultural Development. Volume 20 (4-5).

Стаття надійшла до редакції 12.03.2019

УДК 78.70

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.168658>

Наталія Дрібнюк, старший викладач
Львівського національного університету імені Івана Франка

МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНІ ПОСІБНИКИ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.

У першій половині ХХ ст. з'являється низка підручників з основних музичних дисциплін, таких як сольфеджіо, теорія й історія музики. Авторитетні музиканти, що здобули освіту та визнання поза межами Східної Галичини: В. Барвінський, Б. Кудрик, С. Людкевич, Ф. Стешко незалежно одне від одного розв'язують проблему браку сучасних українських посібників, створюючи власні підручники. Їхня цінність – в поєднанні перевірених тривалою практикою європейських методик з українським музичним матеріалом. Сьогодні ці підручники потребують повернення в науковий обіг та навчальну практику.

Ключові слова: музична педагогіка; ВМІЛ; українські підручники; музично-педагогічна думка; культура Східної Галичини.

Літ. 15.

Nataliya Dribnyuk, Senior Lecturer
Lviv National Ivan Franko University

MUSICAL AND PEDAGOGICAL TEXTBOOKS OF THE EASTERN GALICIA OF THE FIRST HALF OF THE TWENTIETH CENTURY

In the first half of the twentieth century, a number of textbooks on major musical disciplines, such as solfeggio, the theory of music, and the history of music, appear. Most of them are written for the needs of the M. Lysenko Higher Music Institute (including solfeggio textbooks and the theory of music by S. Lyudkevych). The manuals of S. Lyudkevych are innovative in their approach to solving their tasks. The teacher and composer, S. Lyudkevych, in detail studies the available English, German, Czech, Polish materials and on this basis creates his own methodology. Composite talent helps him to develop constructive exercises that are not devoid of musicality. Also, as a musical material, many melodies from Ukrainian and world music literature have been used. In this way, Lyudkevych introduces Ukrainian music into the auditory memory of the younger generation.

Three different approaches to filing the history of music are shown by V. Barvinskiy, B. Kudrick, F. Steshko. Using the historical approach, each of them chooses another way of disclosing the material through different goals of their work. The "Review of the History of Ukrainian Church Music" is based on a detailed review of the historical situation, composer biographies and a deep comprehensive analysis of musical works, as it is a textbook. "Music" by V. Barvinskiy is a section "The History of Ukrainian Art", edited by I. Krypyakevych, and a generalizing approach is chosen here. "Music" in a concise form, allows us to trace the ways of developing Ukrainian music from ancient times to the present in the context of world music. F. Steshko focuses on comparing the works of Ukrainian composers with their contemporaries (for example, Berezovskiy and Mozart).

Their value is in combination with proven long-standing practice of European techniques with Ukrainian

musical material. Today, these textbooks, which undoubtedly can and must be part of the Ukraine, need to return to scientific circulation and educational practice.

Keywords: musical pedagogy; M. Lysenko Higher Music Institute; Ukrainian textbooks, music and pedagogical thought, culture of Eastern Galicia.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень та публікацій. За останні десятиліття культура Східної Галичини першої половини ХХ ст. стала об'єктом детального вивчення чималого кола дослідників. Питання музичної педагогіки та освіти, її розвиток та становлення під різним оглядом (і як окреме явище, і як частина професійної діяльності визначних культурних діячів того часу) знайшла достатнє висвітлення в дослідженнях І. Андрієвського [1], Ю. Волошука [4], Н. Кашкадамової [5], Л. Мазепи [13], Т. Булат, М. Загайкевич, В. Іванова, Л. Кияновської, Л. Корній, С. Павлишин, Л. Проців, Т. Старух [14], Т. Філенка, О. Шреєр-Ткаченко, М. Черепанина та інших. Проте мало уваги приділяється аналізу оригінальних підручників того часу, які були створені спеціально для потреб української педагогічної школи чи з метою культурного просвітництва впродовж зазначеного часового проміжку. На сьогодні підручники та методичні матеріали С. Людкевича ("Матеріали до науки сольфеджо і хорового співу", "Загальні основи музики" [9]), Б. Кудрика ("Огляд історії української церковної музики" [6]), В. Барвінського ("Музика" [3]), Ф. Стешка [15] залишаються поза музичною практикою. Нашим завданням є не тільки ознайомитися з цими матеріалами та переоцінити їх з точки зору сучасної музичної педагогіки, а й залучити їх до науково-практичного обігу. Йдеться не тільки про технічне включення цих матеріалів в педагогічну практику (адже ілюстративний матеріал об'єктивно застарілий), а й переосмислення та використання методики подання матеріалу та способів досягнення конкретних методичних завдань.

Метою та завданням даної статті є здійснити короткий аналіз-огляд музичних підручників першої половини ХХ ст., що побачили світ в Східній Галичині та не були позначені впливом радянської чи якоїсь іншої ідеології, в контексті розвитку української музичної освіти зазначеного періоду. Також важливим є виділити їхнє значення для формування особливостей локальної музично-педагогічної школи і обґрунтувати доцільність інтеграції цих матеріалів у сучасну практику.

Важливим індикатором рівня професійного розвитку музичного мистецтва є розвиток музикознавчої думки про нього. Не лише наявність вже

сформованих науковців та педагогів з широким колом наукових зацікавлень вказує на високий професіоналізм, а й вміння сформувавши та забезпечити функціонування такої системи музичної освіти, яка б в майбутньому дозволила виховати не лише грамотних виконавців, а й музикознавців-науковців здатних досліджувати цю культуру. Перша половина ХХ ст. для українців Східної Галичини стала кульмінацією руху за професіоналізацію музичного мистецтва. Першочерговим завданням, яке було наслідком відсутності системи музичної освіти відповідної до стандартів того часу з чітко вираженою патріотичною складовою, було створити національні навчальні заклади для українців. Однією з проблем була відсутність підручників з низки навчальних дисциплін: сольфеджо, теорії музики, гармонії, історії української та світової музики.

В першій половині ХХ ст. в Східній Галичині незалежно одне від одного опублікували низку різних підручників чи матеріалів, що могли використовувати в навчальному процесі. Їхніми авторами були авторитетні музиканти, що в минулому одержали блискучу освіту поза межами сучасної України в кращих освітніх центрах Австро-Угорської імперії, а на час написання підручників всіма можливими способами намагалися відтворити подібну систему на батьківщині. Це Станіслав Людкевич (Віденський університет), Борис Кудрик (Віденський університет та Віденська консерваторія), Василь Барвінський (Працька консерваторія та Карлів університет), Василь Витвицький (Краківський університет), Зиновій Лисько (Карлів університет), Микола Колесса (Працька консерваторія) та Федір Штешко (приватні заняття в Києві та Петербурзі, Працький університет). Всі вони (окрім Ф. Стешка) у свій час були членами Музичного товариства імені М. Лисенка, викладали чи навчалися у Вищому музичному інституті при товаристві, були членами Музикознавчої комісії НТШ та СУПроМу (1934 – 1939 рр.), Спілки Праці Українських Музик (СПУМ, 1941 – 1944 рр.). В першій половині ХХ ст. з'явилися: підручник з теорії музики "Загальні основи музики" (Коломия, 1921 р.) та сольфеджо "Матеріали для науки сольфеджо і хорового співу" (Львів – Краків, 1927 р.) С. Людкевича, кілька музично-історичних праць "Огляд історії української церковної музики" (Львів, 1937 р.) Б. Кудрика, "Історія музики"

В. Барвінського (Львів, 1937 р.), а також низка досліджень з історії української давньої музики Ф. Шешка.

Попит на навчальну літературу українською мовою був значним. Об'єктивною причиною стала наявність розгалуженої національної системи музичної освіти. На противагу Консерваторії Галицького (Польського) Музичного Товариства та приватній Консерваторії ім. К. Шимановського в 1903 р. українські інтелігенти відкривають Вищий музичний інститут ім. М. Лисенка (ВМІЛ). Він став першим одно національним українським музичним ВНЗ, який повністю відповідає європейській моделі музичної освіти. Термін навчання складав дев'ять років з поділом на три етапи. До навчальної програми окрім фаху, ансамблю та додаткового інструменту входили основи теорії, гармонії та аналізу музичних форм, історія та естетика музики. За 36 років існування ВМІЛ здобув репутацію кращого ВНЗ Східної Галичини, що склав достойну конкуренцію аналогічним польським навчальним закладам. В 1939 р., після встановлення радянського режиму, ВМІЛ припинив свою роботу. Інститут музикології Львівського університету, частину викладацького складу Консерваторії Г(П)МТ і Консерваторії ім. К. Шимановського об'єднали в єдину Львівську консерваторію. Викладацький склад та студентів колишнього ВМІЛу розділили між двома закладами: Львівською консерваторією та новоствореним Музичним училищем [12]. Після захоплення міста гітлерівцями, внаслідок освітньої реформи припинили діяльність всі ВНЗ, в тому числі й Консерваторія. Проте українські музиканти-діячі, які шукали найменшої нагоди для відродження ВМІЛу, зуміли у скоригованій формі відтворити довоєнну систему музичної освіти. Відкриття Державної музичної школи з українською мовою викладання в 1941 р. в колишньому приміщенні Музичного училища (ВМІЛу) стало можливим через те, що адміністрація краю на нижчих ступенях перебувала в руках українців¹, як це передбачало розпорядження про структуру шкільного управління в Генеральному Губернаторстві від 16 березня 1940 р. [2]. Крім цього при Інституті Народної Творчості (керівник о. С. Сапрун) проводились платні денні та заочні Курси теорії музики та композиції²; діяла Музична студія

(фактично музична школа), проводились Диригентські курси.

Першим хто на практиці почав вирішувати проблеми музичної освіти був Станіслав Людкевич. Один із засновників, директорів та викладачів ВМІЛу, Людкевич знав систему музичної освіти з середини. З його ініціативи в низці західноукраїнських міст відкрили філії ВМІЛу. Як інспектор Людкевич разом з директором ВМІЛу В. Барвінським відвідує іспити у філіях та намагається залучити до співпраці кращих педагогів.

На основі свого досвіду Людкевич міг побачити та об'єктивно оцінити переваги та недоліки музичної освіти того часу. Тому митець послідовно та методично висвітлює ці проблеми у статтях та доповідях, проводить серйозну агітаційно-роз'яснювальну роботу серед педагогів. Свої погляди висловлює у статтях “Розклад матеріалу науки сольфеджіо” [11], “Кілька заміток до реформи у Вищим музичнім інституті ім. М. Лисенка” [7] та інших [8; 9; 10]. Остання з перелічених – квінтесенція поглядів на програму музичного ВНЗ європейського типу, в обов'язковій програмі якого мають бути теоретичні дисципліни. Студенти нижчих рівнів повинні опанувати теорію та гармонію музики, а на вищих – історію та естетику музики. Людкевич не тільки вказує на проблему, а й знаходить спосіб її подолання: створює підручники із сольфеджіо та теорії музики.

Потребу створення підручника, який би відповідав вимогам та викликам сучасної освіти, Людкевич зауважує задовго до створення власного посібника. У своєму рефераті “Критичні замітки в справі науки сольфеджіо й музичного диктанту в музичних школах” докладно аналізує всі поширені в Польщі підручники, а саме “Сольфеджіо” С. Казуро, як офіційно визнаний підручник. Серед основних недоліків: несистематичність і неповне висвітлення предмету, орієнтація на розвиток абсолютного слуху, невідповідність прогресивним методикам. Композитор визнає, що використання вже існуючих посібників призведе до відсталості, отже його варто замінити на більш сучасний спеціально розроблений підручник. Орієнтиром можуть стати англійські посібники Ф. Вільнера, Е. Томаса, німецький К. Ейтца, чеський М. Долежіля. Закликами до співпраці у створенні методичних посібників музикант не обмежується – він сам

¹Офіційський В. Діяльність “Об'єднання праці українського студентства” за матеріалами журналу “Студентський прапор” (1943 – 1944) // Українські землі в роки Другої світової війни: Наук.-метод. зб. матер. конференції (Ужгород, 19 грудня 1997 р.) / Упоряд. В. Мельник і Р. Офіційський. – Ужгород: Патент, 1998. – С. 141 – 161.

²“Львівські вісті” – № 179 (599), вівторок 10 серпня 1943 р.

створює його, підсумовуючи досвід кращих європейських авторів-методистів та адаптуючи існуючі методики до потреб локальної музичної освіти.

“Загальні основи музики” впродовж певного часу був чи не єдиним українським підручником з теорії музики Східної Галичини. Від початку роботи і до моменту видання минуло сім років, про що свідчить передмова, яку Людкевич написав ще в 1913 р. Підручник складається з чотирьох частин (“Систематика”, “Ритміка”, “Краска тону”, “Музичні форми”). Весь обсяг матеріалу розкрито в десяти темах. Орієнтуючись на якнайширшу учнівську аудиторію Людкевич намагається якомога точніше, але лаконічно розкрити суть основних музичних термінів. Також він підкріплює дефініції конкретними конструктивними прикладами. Мінусом цього підручника є те, що автор не подає приклади з музичної літератури. Цей підручник охоплює всі необхідні розділи, які входять і до сучасної програми і, якщо адаптувати лексичний словник до сучасних мовних норм, “Загальні основи музики” С. Людкевича можуть бути альтернативою радянським та сучасним підручникам з теорії, в яких зустрічаємо помилки.

Ще більш детально і скрупульозно діяч продумує підручник із сольфеджіо, яке вважав основою професійності музиканта. “Матеріали для науки сольфеджіо і хорового співу” складаються з двох розділів – “Інтонація” та “Ритміка”. За планами ВМІЛ предмет сольфеджіо це чотирирічний курс, поділений на два етапи. Завдання укладені таким чином, щоб можна було паралельно працювати над ритмом та інтонацією. Людкевич свідомо відділив ритмічну сторону від інтонаційної, бо вважав недоречним і неможливим одночасний контроль над ритмічними та інтонаційними труднощами. Композитор використовує складову систему сольмізації, що могло б сприяти майбутній інтеграції “Матеріалів” у європейську практику. Особливо цікавим є додаток до підручника – інтонаційні вправи. Людкевич укладає їх таким чином, що одноголосий приклад можна співати як дво- чи триголосся, скориставшись коментарями автора. Більше того, кожна наступна вказівка дозволяє вправляти інший елемент.

Не тільки підручники С. Людкевича, а й інших авторів мали велике значення для освітнього процесу, хоч були створені не для внутрішніх потреб ВМІЛ. Борис Кудрик під час німецької окупації викладав історію музики та музичну естетику в цьому закладі. Якими підручниками користувався – визначити складно, але можна

припустити, що він частково використовував матеріали з підручника “Огляд історії української церковної музики” (Львів, 1937 р.). Цей посібник став підсумком спеціалізованого курсу, який Кудрик читав для студентів Богословської Академії у Львові.

Дане дослідження Б. Кудрика є першим науковим і систематизованим викладом історії української церковної музики від найдавніших часів до огляду композиторського доробку в перших десятиліттях ХХ століття. Праця містить лаконічні, але вичерпні біографічні довідки, цінний глибокий аналіз музичних творів, що засвідчує високу професійну майстерність нашого забутого музикознавця. Автор характеризує та аналізує мистецькі явища у контексті європейської культури. Постійні порівняння та паралелі вказують на відмінності та особливості розвитку української церковної музики, допомагають досягти об’єктивності в її оцінці.

Періодом розквіту української культової музичної культури Б. Кудрик вважає ХVІІІ ст., творчість композиторів “золотої доби” (за його ж словами) – Березовського, Бортнянського, Веделя. Також автор вперше вводить у науковий обіг творчу спадщину композиторів “перемиської школи” (за його ж визначенням) і дає фахову оцінку творам найвидатніших її представників – Вербицького і Лаврівського. Цілковито критично оцінює загальну тенденцію розвитку української церковної музики в Галичині 2-ї пол. ХІХ – поч. ХХ ст. як зниження професійного рівня та посилення орієнтації на посередні зразки другорядних європейських композиторів.

Підручник складається з семи розділів: 1. Візантійська церковна музика як першоджерело східнообрядової музики; 2. Українське музичне середньовіччя; 3. Доба старшого партесного співу; 4. Золота доба української музики (коло 1760 – 1825); 5. Церковно-народний спів у золоту добу та на світанку Перемишльської доби; 6. Перемишльська доба; 7. Музика найновіших часів.

Також подано список літератури, якою користувався Борис Кудрик, додано іменний та географічний покажчики.

Тривалий час праця Кудрика була вилучена з активного фонду української культури. Вона чудом збереглася у декількох примірниках, навіть перевидання 1995 року суттєво не змінило ситуацію, хоч воно є дуже цінним. У вільному доступі також можна ознайомитися із роботами Василя Барвінського та Федора Шешка. “Музика” В. Барвінського з’явилася як розділ до “Історії українського мистецтва” під редакцією Івана Крип’якевича, яка побачила світ в 1937 році.

Серед співавторів В. Барвінського: Володимир Радзикович (Письменство), Микола Голубець (Мистецтво), Степан Чарнецький (Театр). Іван Крип'якевич пише огляд загальної історико-культурної ситуації (Побут).

“Історія музики” Барвінського – це лаконічний загальний огляд української музичної культури, який попри незначний обсяг дозволяє простежити основні віхи її розвитку від найдавніших часів до сучасності. Василь Барвінський дуже вміло знаходить “золоту середину” між науковим та публіцистичним стилем. “Історія культури” – видання енциклопедичного типу написана для широкої аудиторії читачів. Але ці матеріали цілком реально використати в педагогічній практиці як посібник. Недоліком є відсутність нотного матеріалу. Барвінський не порівнює творчість українських композиторів та зарубіжних сучасників, а лише подає оцінку творчості композиторів та значення описаних явищ для української культури з урахуванням думки іноземних дослідників про українську музику. Автор (що є новим та цінним) включає також аналіз творчості композиторів Наддніпрянської України (Лисенко, Стеценко, Леонтович, Степовий, Кошиць, Якименко). Оскільки видання мало давати комплексне враження про культуру, Барвінський не обмежується розглядом народної, церковної та композиторської творчості, а й здійснює аналіз музичних видань та видавництва, згадує про музикознавців і диригентів, відомих виконавців. Демонструє чудове вміння аналізувати, узагальнювати. Пише з піететом, але не намагається навмисно перебільшити вартість чи значення певних явищ через патріотичні почуття. Доповнити цю роботу можуть статті та рецензії на сторінках преси, які вміщують докладні біографічні довідки й інколи навіть аналіз музичних творів.

Федір Стешко (1877 – 1944) був одним з перших дослідників давньоукраїнської музики, займався транскрипцією нотного письма зі старовинних церковних книг. Так у Хорватії він переписував старослов'янські літургічні книги православного обряду. 1923-го р. почав викладати в Українському вищому педагогічному інституті ім. М. Драгоманова. 1924-го, разом з Н. Нижанківським, П. Щуровською та Ф. Якименком став засновником музично-педагогічного відділу УВП ім. М. Драгоманова та був обраний його секретарем. Згодом Стешко став завідувачем кафедри історії музики, професором, членом Сенату інституту. З найбільш відомих його праць, варто згадати “Перші українські нотодруки” (Прага, 1929), “Джерела до

історії початкової доби церковного співу на Україні” (Прага, 1929), “Церковна музика на Підкарпатській Русі” (Ужгород, 1936), “Перші українські церковні композиції” (Львів, 1939). Його розвідки публікували в Українській загальній енциклопедії (1930 – 33, Львів) та в чеських енциклопедичних виданнях, таких як “Pazdrikuv Hudebni Slovník Nausny” (Брно, 1929 – 38).

З наукових робіт Федора Стешка доступними для нас є стаття “Березовський і Моцарт. (З історії музики 18 століття)”, яку Ф. Стешко опублікував 1942 року в Третньому томі Наукового збірника Українського університету в Празі. На початку своєї роботи Стешко аналізує праці Барвінського та Кудрика (хоч і не називає прізвищ), з якими конкурував як музикознавець. Зокрема багато уваги надає критиці визначення XVIII століття як “золотої доби” розвитку української музики. У згаданій статті Стешко обирає цікавий ракурс порівняння творчості М. Березовського та В. А. Моцарта. Основний аргумент проти “золотої доби”: в порівнянні з європейськими музикантами свого часу Березовський, як і його українські сучасники, обмежений жанром духовної музики. Він не шукає інтонаційних зв'язків творчості Бортнянського та Березовського з українською народною чи церковною музикою як Кудрик, а наголошує на тому, що ці композитори більшу частину життя провели за межами України. Справжньою українською музикою Стешко вважає твори, збережені у збірниках Львівських ірмолоїв. Розкриття епохи та творчості Березовського – це не тільки полеміка з підручниками В. Барвінського та Б. Кудрика. Але це також і цінне джерело фактів, поданих в іншому ракурсі.

Висновки. Відкриття ВМІЛу в першій половині ХХ ст. зумовило підвищення попиту на підручники з основних музичних дисциплін українською мовою. Щоб забезпечити навчальний процес сучасною українською методичною літературою, провідні діячі-педагоги цього часу поруч з педагогічним репертуаром створюють посібники з сольфеджіо, теорії, історії музики. “Загальні основи музики”, “Матеріали до науки сольфеджо і хорового співу” С. Людкевича, “Огляд історії церковної музики” Б. Кудрика, “Історія музики” В. Барвінського, статті та розвідки Ф. Стешка з'явилися до 1939 р.

Новаторськими за методикою та способами вирішеннями поставлених перед собою завдань є посібники С. Людкевича, який детально вивчає доступні йому англійські, німецькі, чеські, польські посібники і на цій основі створює свою методику. Композиторський талант допомагає йому

розробити конструктивні вправи не позбавлені музикальності. Також в якості музичного матеріалу використано чимало мелодій з української та світової музичної літератури. Таким чином С. Людкевич впроваджує українську музику в слухову пам'ять молодого покоління.

Три різних підходи до подачі історії музики демонструють матеріали В. Барвінського, Б. Кудрика, Ф. Шешко. Використовуючи історичний підхід, кожен з них, через різну мету своєї роботи, обирає інший варіант розкриття матеріалу. "Огляд історії української церковної музики" базується на докладному розгляді історичної ситуації, біографії композиторів та глибокому комплексному аналізі музичних творів – адже це підручник. "Музика" В. Барвінського є розділом "Історії українського мистецтва" під редакцією І. Крип'якевича і тут обрано узагальнюючий підхід, що у лаконічній формі дозволяє простежити шляхи розвитку української музики від найдавніших часів до сучасності в контексті світової музики. Ф. Шешко зосереджується на співставленні творчості українських композиторів з їхніми сучасниками (наприклад, Березовського і Моцарта).

Цінність цих матеріалів у тому, що вони є індикатором стану музикознавчої думки та освіти зазначеного часу. У всіх цих підручниках спосіб опрацювання та подачі матеріалу віддзеркалює кращі традиції австрійської музично-педагогічної школи, вихованцями якої були їх автори. Після аналізу цих підручників можемо ствердити, що їхні автори добре орієнтувалися в методичній літературі Європи і чимало запозичили для власної методики (особливо яскраво ця риса проявляється в роботах С. Людкевича). Це не просто перші професійні підручники українською мовою, а посібники що поєднують вибрані кращі надбання європейської музичної педагогіки першої половини ХХ ст. з українським музичним матеріалом. Саме ці підручники варто інтегрувати у сучасну педагогіку після адаптації мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрієвський І. Деякі проблеми розвитку української скрипкової школи в контексті еволюції європейської інструментальної музики. Національна музична академія України ім. П. Чайковського. Науковий вісник. Київ, 2000. Вип.14. Кн. 6: Музичне виконавство. С. 32 – 40.
2. Антонюк Н. Українське життя в "Генеральній Губернії" (1939 – 1944): за матеріалами періодичної преси. Львів, 1998. С. 27.
3. Барвінський В. Музика. URL: <http://litopys.org.ua/krypcult/krcult51.htm>

4. Волощук Ю. Вища професійна скрипкова освіта в Україні : сучасний стан і перспективи розвитку. Мистецька освіта та мистецтво освіти в контексті формування сталого суспільства. Київ, 2005. Ч. 2. С. 27–30.

5. Кашкадамова Н. Фортепіанне мистецтво у Львові: Статті. Рецензії. Матеріали. Тернопіль, 2001. 400 с.

6. Кудрик Б. Огляд історії української церковної музики / ред.-упоряд. Ю. Ясиновський. Львів, 1995. 128 с.

7. Людкевич С. Кілька заміток до реформи у Вищим музичнім інституті ім. М. Лисенка у Львові. Дослідження, статті, рецензії, виступи: у 2 т. / НАУ, Ін-т Українознавства ім. І. Крип'якевича; упоряд., ред., перекл., вст. ст., прим., бібліогр. З. Штундер. Львів, 2000. Т. 2. С. 260–264.

8. Людкевич С. Критичні замітки в справі науки сольфеджіо й музичного диктанту в музичних школах. Дослідження, статті, рецензії, виступи: у 2 т. / НАУ, Ін-т Українознавства ім. І. Крип'якевича; упорядкув., ред., перекл., вст. ст., прим., бібліогр. З. Штундер. Львів, 2000. Т. 2. С. 269–275.

9. Людкевич С. Матеріали для науки сольфеджіо і хорового співу. Краків-Львів, 1942. 61 с.

10. Людкевич С. Організація музичного виховання. Дослідження, статті, рецензії, виступи: у 2 т. / НАУ, Ін-т Українознавства ім. І. Крип'якевича; упорядкув., ред., перекл., вст. ст., прим., бібліогр. З. Штундер. Львів, 2000. Т. 2. С. 293–299.

11. Людкевич С. Розклад матеріалу науки сольфеджіо. Дослідження, статті, рецензії, виступи: у 2 т. / НАУ, Ін-т Українознавства ім. І. Крип'якевича; упорядкув., ред., перекл., вст. ст., прим., бібліогр. З. Штундер. Львів, 2000. Т. 2. С. 81 – 84.

12. Львівське державне музичне училище ім. С. Людкевича. Сторінки історії / ред.-упор. Н. Пузанкова. Львів, 2009. С. 3–10.

13. Мазепа Л., Мазепа Т. Шлях до музичної академії у Львові: у 2-х т. Т. 1.: Від доби міських музикантів до Консерваторії (поч. XV ст. – до 1939 р.). Львів, 2003. 287 с.

14. Старух Т. Музичне мистецтво Львова. Становлення фортепіанного виконавства і педагогіки у другій половині 19 – першій третині 20 ст. Львів, 1997. 168 с.

15. Шешко Ф. Березовський і Моцарт. З історії української музики 18 століття. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Steshko_Fedir/Berezovsky_i_Motsart_Z_istorii_ukrainskoi_muzyky_XVIII_st/

REFERENCES

1. Andriievskiy, I. (2000). Deiyaki problemy

rozvytku ukraïnskoi skrypkovoi shkoly v konteksti evoliutsii yevropeiskoi instrumentalnoi muzyky [Some problems of the development of the Ukrainian violin school in the context of the evolution of European instrumental music]. *National Music Acad. Ukraine to them P. I. Tchaikovsky. Scientific Herald*, Vol. 14, book. 6: Muzychne vykonavstvo. Kyiv, pp. 32–40. [in Ukrainian].

2. Antoniuk, N. (1998). Ukrainske zhyttia v "Heneralnii Hubernii" (1939-1944): Za materialamy periodychnoi presy [Ukrainian life in the "General Province" (1939-1944): On the basis of periodical press materials]. Lviv, p. 27. [in Ukrainian].

3. Barvinskyi, V. Muzyka [Music]. [Electronic resource]. Available at: <http://litopys.org.ua/krypcult/krcult51.htm> [in Ukrainian].

4. Voloshchuk, Yu. (2005). Vyshcha profesiina skrypкова osvita v Ukraini : suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku [Higher professional violin education in Ukraine: the current state and prospects of development]. *Artistic education and the art of education in the context of the formation of a sustainable society*, Vol. 2. Kyiv, pp. 27–30. [in Ukrainian].

5. Kashkadamova, N. (2001). Fortepiianne mystetstvo u Lvovi : Statti. Retsenzii. Materialy [Piano Art in Lviv: Articles. Reviews Materials]. Ternopil, 400 p. [in Ukrainian].

6. Kudryk, B. (1995). Ohliad istorii ukrainskoi tserkovnoi muzyky [An overview of the history of Ukrainian church music]. (Ed.) Yu. Yasinovsky. Lviv, 128 p. [in Ukrainian].

7. Liudkevych, S. (2000). Kilka zamitok do reformy u Vyshchim muzychnim instytuti im. M. Lysenka u Lvovi [A few notes to the reform at the Vyshym Music Institute. M. Lysenko in Lviv]. *Ludkevich S. Research, articles, reviews, speeches*. Vol. 2. (Ed.) Z. Shtunder. Lviv, pp. 260–264. [in Ukrainian].

8. Liudkevych, S. (2000). Krytychni zamitky v spravi nauky solfedzhio u muzychnoho dyktantu v

muzychnykh shkolakh [Critical notes in the science of solfeggio and music dictation in musical schools]. *Research, articles, reviews, speeches*. Vol. 2. (Ed.) Z. Shtunder. Lviv, pp. 269–275. [in Ukrainian].

9. Liudkevych, S. (1942). Materiialy dlia nauky solfedzhio i khorovoho spivu [Materials for science of solfeggio and choral singing]. Krakiv-Lviv, 61 p. [in Ukrainian].

10. Liudkevych, S. (2000). Orhanizatsiia muzychnoho vykhovannia [Organization of musical education]. *Ludkevich S. Research, articles, reviews, speeches*. Vol. 2. (Ed.) Z. Shtunder. Lviv, pp. 293–299. [in Ukrainian].

11. Liudkevych, S. (2000). Rozklad materialu nauky solfedzhio [Schedule of science material solfeggio]. *Research, articles, reviews, speeches*. Vol. 2. (Ed.) Z. Shtunder. Lviv, pp. 281–284. [in Ukrainian].

12. Puzankova, N. (Ed.) (2009). Lvivske derzhavne muzychne uchylshche im. S. Liudkevycha. Storinky istorii [Lviv state musical college them. S. Lyudkevich. History pages]. Lviv, pp. 3–10. [in Ukrainian].

13. Mazepa, L. (2003). Shliakh do muzychnoi akademii u Lvovi : u 2-kh t. T.1: Vid doby miskykh muzykantiv do Konservatorii (poch. XV st. – do 1939 r.) [The path to the music academy in Lviv. Vol.1: From the age of urban musicians to the Conservatory (beginning of the XVI century – until 1939)]. Lviv, 287 p. [in Ukrainian].

14. Starukh, T. (1997). Muzychne mystetstvo Lvova [Musical art of Lviv]. *The formation of piano performance and pedagogical in the second half of 19 – the first third of the 20th century*. Lviv, 168 p. [in Ukrainian].

15. Steshko, F. Berezovskiy i Motsart. Z istorii ukrainskoi muzyky 18 stolittia [Berezovsky and Mozart. From the history of Ukrainian music of the 18th century]. [Electronic resource]. Available at: http://chtyvo.org.ua/authors/Steshko_Fedir/Berezovskiy_i_Motsart_Z_istorii_ukraïnskoi_muzyky_XVIII_st/ [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 11.03.2019

"Кожна книга – це країна і час. З минулого в майбутнє".

Василь Сухомлинський
український педагог, письменник

"Як музика не може прожити дня, щоб не взяти до рук музичного інструмента, не творити і не діставати від цього насолоди, – так людина не може обійтися без книжки".

Василь Сухомлинський
український педагог, письменник

